พระครูสิทธิธรรมภาพ

มหาปวารณาเทศนา

กัณฑ์

เรื่องไฟ ๗ กอง

ของ

เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช

ประทานเทศนา ณ พระอุโบสถ วัดเบญจมบพิตร

พิมพ์แจกเป็นธรรมบรรณาการ

ในงานฌาปนกิจศพ

อุบาสกเชื้อ สมกำลัง

ณ เมรุ วัดประยุรวงศาวาส

๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๔

มหาปวารณาเทศนา

กัณฑ์

เรื่องไฟ ๗ กอง

ของ

เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช

ประทานเทศนา ณ พระอุโบสถ วัดเบญจมบพิตร

พิมพ์แจกเป็นธรรมบรรณาการ

ในงานฌาปนกิจศพ

อุบาสกเชื้อ สมกำลัง

ณ เมรุ วัดประยุรวงศาวาส

๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๔

คำอนุโมทนา

นายทองดี ภูกนก บุตรเขยอุบาสกเชื้อ สมกำลัง ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สำนักวัดบวรนิเวศวิหาร ได้มาขอหนังสือธรรมปฏิบัติของข้าพเจ้า เพื่อพิมพ์แจกเป็นธรรมบรรณาการ อุทิศกุศลสนองพระคุณ อุบาสกเชื้อ สมกำลัง ผู้บิดา ในงานฌาปนกิจศพ ณ เมรุวัดประยูรวงศาวาส

ข้าพเจ้ามีความยินดี ขออนุโมทนาการกุศล ส่วนกตัญญูกตเวทิตาธรรม ที่นายทองดี ภูกนก ได้ระลึกถึงคุณของอุบาสกเชื้อ สมกำลัง บิดาผู้ล่วงลับไปแล้ว และตอบสนองคุณนั้นตามคตินิยม ในพระพุทธศาสนา ด้วยการพิมพ์หนังสือธรรมแจกเป็นธรรมบรรณาการ

เพราะว่าการให้หนังสือธรรมเป็นบรรณาการแจกนี้ เป็นวิทยาทานและธรรมทานอย่างหนึ่ง ซึ่งให้ความรู้เป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไป เมื่อบุคคลนั้น ๆ ได้อ่านได้ความรู้แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติตาม ย่อมอำนวยประโยชน์ได้แพร่หลาย จึงได้จัดหนังสือมหาปวารณาเทศนากัณฑ์ เรื่องไฟ ๗ กอง มอบให้นายทองดี ภู่กนก จัดพิมพ์ซึ่งเป็นธรรมเทศนากัณฑ์หนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าได้แสดง ณ พระอุโบสถ วัดเบญจมบพิตร ฯ และได้จัดพิมพ์ถวายพระราชกุศลอุทิศแด่ พระปิยมหาราชเจ้า รัชกาลที่ ๕ เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ แล้ว นำไปพิจารณาเลือกปฏิบัติโดยสมควรแก่หน้าที่ของตน ๆ เพื่อเป็นธรรมานุธรรมปฏิบัติ อันจะอำนวยผลเป็นสุปฏิบัติ ให้ได้รับสันติสุขโดยสมควร.

ในโอกาศนี้ ข้าพเจ้าขออนุโมทนาสาธุการ ในกุศลส่วนกตัญญูกตเวทิตาธรรม ที่นายทองดี ภู่กนก ได้บำเพ็ญเพื่อกุศลแก่อุบาสกเชื่อ สมกำลัง ผู้เป็นบิดา

และขออานุภาพคุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลให้อานิสงส์สะผลแห่งธรรมวิทยาทานนี้ จงทราบถึงญาณวิถีแห่งอุบาสกเชื่อ สมกำลัง ผู้ล่วงลับไป แล้วอนุโมทนาสำเร็จเป็นปัตตานุโมทนามัยกุศล ส่งเสริมบารมีที่สั่งสมอบรมไว้แล้วในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ เพื่อความสุขความเจริญในสัมปรายภพนั้น ๆ ยิ่งขึ้นไป เทอญ.

สมเด็จพระอริยวงศ์ ส. ว.

วัดเบญจมบพิตร

๕ ตุลาคม ๒๕๐๔

อุบาสกเชื้อ สมกำลัง

สำรวมอิริยาบถในองค์กรรมฐาน

รู้การเคลื่อนไหวของกายและจิต

ธาตุโย สุญฺโต ปสฺส

การพิจารณาธาตุ โดยความเป็นของสูญ

ชาตะ ๒๔๒๔ มรณะ ๒๕๐๓ อายุ ๗๙ ปี

ประวัติสังเขป

อุบาสกเชื้อ สมกำลัง

อุบาสกเชื้อ สมกำลัง

อดีต เป็นพุทธบริษัท วิปัสสนากรรมฐาน วัดกระโดงทอง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปัจจุบัน เป็นพุทธบริษัทวิปัสสนากรรมฐาน วัดบวรนิเวศวิหาร พระนคร

ชาตะ ปีมะแม พ.ศ. ๒๔๒๔ ที่บ้านตำบลกลางคลอง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บิดาชื่อ อ่วม มารดาชื่อ แย้ม มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๒ คน คนพี่เป็นหญิงชื่อ แพ ถึงแก่กรรมไปแล้ว ครอบครัวเป็นคฤหบดี มีข้าทาสชายหญิงใช้สอย อุบาสกเชื้อเป็นผู้สนใจในการศึกษาเป็นอย่างดี เคยอุปสมบทอยู่วัดใบบัว อำเภอเสนา แล้วได้เข้าเรียน

วิชาครูที่วัดนิเวศธรรมประวัติ บางปะอิน สอบวิชาครู ในสมัยนั้นได้ชั้นตรี—โท—เอก แล้วเข้าศึกษาต่อที่วัดจอมทอง อำเภอบางขุนเทียน จังหวัดธนบุรี แล้วกลับมาอยู่วัดกระโดงทอง ในขณะนั้นพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมราชานุวัตร เจ้าคณะมณฑลอยุธยา ได้จัดตั้งโรงเรียนภาษาไทยขึ้นที่วัดกระโดงทอง เป็นโรงเรียนแรกในอำเภอ และอุบาสกเชื้อ สมกำลัง ได้เป็นครูคนแรกของอำเภอเสนา โรงเรียนประจำอำเภอเสนานี้ อยู่ในความอุปการะของ ท่านพระครูอุดมสมาจารย์ (นัด) เจ้าคณะอำเภอเสนา

เมื่อลาสิกขาแล้ว ได้ภรรยาชื่อหลี มีบุตรด้วยกัน ๓ คน คือนางประชิต ภู่กนก ประกอบอาชีพค้าขายเป็นสัมมาอาชีวะ เมื่อบุตรอายุได้ ๕ ขวบ ภรรยาได้ถึงแก่กรรม จึงได้รับภาระเลี้ยงบุตรและอบรมบุตรในทางที่ดีตลอดมา เป็นผู้เคร่งครัดในสัมมาปฏิบัติแห่งพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดียิ่ง เคยสมาทาน

ปฏิชาครอุโบสถตลอดไตรมาส เคยสมาทานปาฏิหาริย-อุโบสถ มีวันรับ. วันส่ง. วันองค์อุโบสถ เดือนละ ๘ วัน และได้สมาทานปกติอุโบสถทุกวันพระ ๔-๘-๑๔.๑๕ ค่ำ เป็นนิตย์จนตลอดชีวิต มีความรู้ธรรมศึกษา ตรี-โท-เอก (สอบไล่ได้ทุกปีไม่มีตก) เป็นหัวหน้าบรรดาพุทธบริษัท และมรรคนายก ประจำวัดกระโดงทอง เป็นหัวหน้าบอกบุญจัดสร้างพระไตรปิฎก และหอพระรัตนตรัย เป็นผู้นำบอกบุญรับอาหารปิ่นโต ถวายสังฆทานทุกวันพระ ทำประจำอยู่ประมาณ ๘ ปี กับทั้งได้สดับพระธรรมเทศนาพระไตรปิฎกพิสดารจบ พร้อมทั้งพระคัมภีร์ต่าง ๆ โดยท่านพระครูวิบูลย์ธรรมศาสน์ (ที่ไปประจำวัดไทย ในพุทธคยา ประเทศอินเดีย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓) กับพระจำปีไตรยุติ เป็นผู้แสดงให้ฟัง ในพระอุโบสถวัดกระโดงทองเป็นประจำทุกวัน เป็นผู้สนใจในการเจริญและปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวทางปฏิบัติ ของท่านเจ้า

คุณพระภาวนาภิรามเถระ (สุข ปวโร) วัดระฆังโฆ-
สิตาราม ได้เคยขึ้นไปให้การอบรม ถือเป็นกิจประจำ
ทุกวัน เคยสมาทานธุดงค์วัตรโดยการเดินทางธุดงค์
ไปกับพระ และพร้อมกับการปฏิบัติพระธุดงค์ไปด้วย
ได้มีโอกาสนมัสการปูชนียวัตถุและพุทธสถานอันเป็น
มหากุศลอันประเสริฐจวบจนร่างกายล่วงเข้าวัยชราอายุ
ประมาณ ๖๙ ปี จึงหยุดการเดินทางจาริกแสวงบุญ
โดยการสมาทานธุดงควัตร แต่นั้นมา

ครั้นล่วงมาปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้ย้ายจากบ้านแพน
อำเภอเสนา เข้ามาอยู่ในกรุงเทพ ฯ ในความอุป-
การะของ นายศิริ นางนกแก้ว แสงเล็ก ถนนดินสอ
พระนคร ได้มีโอกาสเข้าอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ใน
สำนักวัดบวรนิเวศวิหาร โดยพระเดชพระคุณท่านเจ้า
คุณพระพรหมมุนี (ผิน สุวจเถระ) เป็นผู้ให้การอบรม
และได้เคยเข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราชเจ้าในบางโอกาส
ทั้งนี้ก็ด้วยได้รับความอุปถัมภ์และอุปการะจากพระคุณ

เจ้า ท่านพระครูวิสุทธิธรรมภาณ (เปลี่ยน หลวงปู่) วัดบวรนิเวศ เป็นกำลังในการเป็นอยู่แห่งการปฏิบัติธรรม ทั้งเป็นสมาชิกอบรมธรรมและวิปัสสนากรรม-ฐาน ที่พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตลอดกาลที่เข้ามาอยู่ในกรุงเทพ ฯ จนทางวัดบวร ฯ ได้ขนานนามว่า ชีปะขาวเซ๋อ

พยาธิ ชีปะขาวเซ๋อ สมกำลัง ป่วยเป็นไข้และขัดปัสสาวะ ได้เข้ารับการรักษาตัว ที่โรงพยาบาลวชิระ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๐๓ ในระหว่างที่ป่วยอยู่นั้น ท่านได้ใช้กรรมฐานเป็นอารมณ์ คือ กำหนด รูป นาม เกิด ดับ เป็นอารมณ์ ตามโอวาทของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระพรหมมุนีว่า ยทนิจฺจํ ตํ ทุกฺขํ สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ ยท ทุกฺขํ ตํ อนตฺตา สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวตน เป็นอุปสมะ คือ สงบ นั่นแหละเป็นตัวพระนิพพาน อันเป็นธรรมที่สูงสุด ในพระพุทธศาสนา

ธาตุโย สุญฺญโต ปสฺส การพิจารณาธาตุ โดยความเป็นของสูญ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็น อนตฺตา เป็นธาตุ สมมติ

มรณะ อาการไข้ได้กำเริบขึ้นอาการก็ทรุดหนักลง เวทนาเข้าเสวยอารมณ์ ใกล้เข้าเขตมรณญาณ ในระหว่างที่บุตรหลานกำลังเข้าเยี่ยมอาการไข้ ท่านได้กล่าวเป็นทำนองให้โอวาท ว่า

การได้ยินพระสวดมนต์ ย่อมเป็นมงคล
ลูกประพฤติดี ย่อมเป็นมงคล
หลานประพฤติดี ย่อมเป็นมงคล
ความกตัญญู เป็นมงคล

นี่เป็นสมบัติที่พ่อให้ลูกไว้
บัดนี้พ่อได้เข้าถึงพระรัตนตรัยแล้ว

ต่อจากนี้ก็ส่งบอารมณ์ ด้วยการเจริญกรรมฐาน รูป–นาม–เกิด–ดับด้วยอาการอันสงบ จนสิ้นลมปราณ เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๐๓ รวมอายุได้ ๗๙ ปี ณ โรงพยาบาลวชิระ สามเสน พระนคร

มหาปวารณาเทศนา

เรื่อง ไฟ ๗ กอง

สตฺติเม ภิกฺขเว อคฺคี ฯ กตเม สตฺต ราคคฺคิ โทสคฺคิ โมหคฺคิ อาหุเนยฺยคฺคิ คหปตคฺคิ ทกฺขิเณยฺยคฺคิ กฏฺฐคฺคิ ฯ อิเม โข ภิกฺขเว สตฺต อคฺคีติ ฯ

วันนี้ เป็นวันบุรณมี ดิถีเพ็ญแห่งอัสสยุชมาส เป็นวันที่รักษาอุโบสถศีลของอุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย และเป็นวันฟังธรรมคำสั่งสอน ของสมเด็จพระผู้มีพระ-ภาคพระพุทธเจ้า ซึ่งมีพระพุทธานุญาตไว้ในอุโบสถขันธ์คัมภีร์พระวินัย และวันนี้ยังเป็นวันอภิลักขิตกาลพิเศษ ตามพระวินัยบัญญัติพุทธานุญาต ที่ทรงอนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ทำปวารณาในวันนี้ แทนการทำอุโบสถสังฆกรรม คือภิกษุสงฆ์ได้อยู่จำพรรษามา

ถึงวันนี้ครบ ๓ เดือนถ้วน ตามที่ได้อธิษฐานไว้นั้น เพราะฉะนั้น วันนี้ จึงเป็นวันที่ภิกษุถึงกาลพิเศษอีกวันหนึ่ง ซึ่งเป็นวันที่มีพระพุทธานุญาต ให้ทำมหาปวารณาแทนการทำอุโบสถตามปกติ ๆ คนทั้งหลายเข้าใจกันทั่วไปว่า เป็นวันออกพรรษา แต่อันที่จริงที่พระภิกษุสงฆ์กระทำวิธีปวารณานั้น ไม่ใช่กระทำพิธีออกพรรษา แต่เป็นการกระทำวิธีปวารณา คือ อนุญาตให้กล่าวกันและกัน เพราะว่าวิธีออกพรรษานั้น เมื่อได้ปฏิญาณไว้แล้วว่า จะอยู่ครบ ๓ เดือน เมื่ออยู่ครบ ๓ เดือนแล้ว ก็เป็นอันหมดปฏิญาณไปเอง แต่วิธีการปวารณานั้น คือ ว่าเมื่อภิกษุสงฆ์ได้อยู่จำพรรษาครบถ้วนไตรมาสแล้วต่างก็จะจากกันไปในทิศานุทิศนั้น ๆ ตามปกติที่พระภิกษุในปางก่อนได้ประพฤติปฏิบัติกันมา ฉะนั้น เมื่อท่านอยู่ร่วมกันในเวลาจำพรรษา และเมื่อได้ปวารณาในวันปวารณาครบ ๓ เดือนแล้ว ท่านก็ได้จาริกไปในที่ต่าง ๆ เพื่อทำกิจพระศาสนา โดยที่ท่านได้อยู่ร่วม

กันในเวลาจำพรรษา ๓ เดือนนั้น ย่อมจะได้เห็น ย่อมจะได้ฟัง ย่อมจะได้รังเกียจในความประพฤติปฏิบัติของกันและกันบ้าง เมื่อจะจากกันไป ถ้าไม่ได้ทำความเข้าใจกันไว้ก่อน ก็อาจจะเป็นทางให้แตกกันขึ้นได้ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงได้ทรงมีพระพุทธานุญาตให้ทำปวารณา คือทำความอนุญาตให้แก่กันและกัน ช่วยว่ากล่าวตักเตือนกันและกัน เป็นการเปิดเผยแก่กันและกัน เพราะการที่ได้อยู่ร่วมกันมาตลอดเวลา ๓ เดือนนั้น ต่างย่อมจะได้รู้ความเป็นไปของกันและกันว่าเป็นอย่างไร มีอัธยาศัยเป็นอย่างไร มีความประพฤติบกพร่องเป็นไปอย่างไร หรือเรียบร้อยดีอยู่อย่างไร เมื่อต่างจะจากกันไป จึงทำปวารณาคือ อนุญาตให้ตักเตือนกันและกัน เพราะตัวเองอาจจะอ่านตัวไม่ได้ แต่คนอื่นอาจจะอ่านเห็นว่ามีข้อบกพร่องอย่างใดบ้าง เมื่อผู้อื่นเห็นด้วยความหวังดีต่อกันและกัน จึงตักเตือนกันและกันในข้อที่บกพร่องนั้น เมื่อรู้แล้วก็จะได้ทำให้เป็นไปดีให้หายความ

ยกพร่องนั้น แม้ส่วนที่ดีอยู่แล้วก็จะได้มีปีติปราโมทย์และรักษาความดีอันนั้นให้มั่นคงยั่งยืนไป ฉะนั้น ในวันปวารณาที่พระภิกษุกล่าวกันและกันตามพระวินัย ที่ขึ้นต้นว่า "*สงฺฆมฺภนฺเต ปวาเรมิ*" นั้นแปลว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญข้าพเจ้าขอปวารณาคืออนุญาตกะสงฆ์ ด้วยได้เห็นก็ดี ด้วยได้ฟังก็ดี ด้วยสงสัยก็ดี ขอท่านทั้งหลายอาศัยความกรุณาโปรดว่า ข้าพเจ้าเถิด ข้าพเจ้าเห็นอยู่จักทำแก้ ฯ คือหมายความว่า อนุญาตกะสงฆ์ คือภิกษุที่ชุมนุมอยู่ในพิธีการนั้นว่าได้เห็นก็ดี ได้ยินคือได้ฟังก็ดี หรือรังเกียจในใจที่ได้เห็นอกิริยาอันส่อความเป็นไปอย่างไร ที่ท่านได้เห็นความบกพร่องอย่างนั้น ๆ ขอจงมีความกรุณาว่ากล่าวตักเตือนข้าพเจ้าได้ เมื่อข้าพเจ้าเห็นอยู่จะได้แก้ไขความประพฤตินั้น ๆ ให้เป็นไปดี การปวารณาคือการเปิดเผยตนแก่กันและกันอย่างนี้ ฉะนั้น ภิกษุผู้เป็นกัลยาณปุถุชน เป็นลัชชี คือมีความละอาย มีความยินดีในพระศาสนธรรม จึงเป็น

ภิกษุที่ดีสม่ำเสมอกัน ด้วยไม่มีข้อปิดบังซ่อนเร้นความผิด อันจะพึงปกปิดเป็นความเสื่อมเสียไว้ด้วยประการไร นี้เป็นคดีที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสประทานพระบรมพุทธานุญาตไว้ ฯ

การปวารณานี้ แม้จะเป็นข้ออนุญาตเฉพาะในหมู่บรรพชิต แต่เมื่อคฤหัสถ์ผู้เป็นกัลยาณชน ผู้มีศีลมีกัลยาณธรรม ถ้าจะได้ใช้ความเปิดเผยตัวปวารณาแก่กันและกัน ในหมู่ที่อยู่ด้วยกัน ในบ้านเดียวกัน ในเรือนเดียวกัน หรือในบ้านใกล้ ๆ กันที่เป็นมิตรเป็นสหายกัน ต่างอนุญาตให้แก่กันและกันว่ากล่าวตักเตือนกันและกันในทางที่ชอบ ด้วยอาศัยความกรุณาในกันและกัน เช่นนี้ถ้าเป็นไปได้ดี ก็จะอยู่ด้วยกันเป็นสุขไม่มีข้อเดือดร้อน ไม่มีข้อที่จะกระทบกระทั่งกันและกัน เพราะอีกฝ่ายหนึ่งมีความประสงค์เป็นอย่างไร ก็แสดงให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจ และอีกฝ่ายหนึ่งก็จะรู้สึกเห็นน้ำใจที่ได้เห็นเขาเป็นคนเปิดเผยเช่นนั้น ต่างประพฤติต่อกัน

และกันด้วยความเกรงอกเกรงใจ ไม่มีเอารัดเอาเปรียบกัน มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน รู้ว่าอะไรที่ตนบกพร่องก็แก้ไข ไม่ถือทิฏฐิมานะเข้ากับตนจนไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร รู้ว่าอะไรเป็นที่พอใจแห่งเพื่อนบ้านร้านถิ่นที่ใกล้กัน ก็ประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามที่เห็นสมควรนั้น เช่นนี้ย่อมจะมีความสงบสุขในที่ทั่ว ๆ ไป ถ้าสามารถที่จะปฏิบัติได้ทั่วไป ก็จะมีแต่กำไร แต่เพราะวิสัยแห่งปุถุชนเป็นคนมีกิเลสหนา ไม่ค่อยจะยอมใคร ไม่ค่อยจะเชื่อฟังคำตักเตือนของใคร แม้แต่ในบ้านในเรือนเดียวกัน ซึ่งควรจะมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกันเป็นอันดี บางคราวยังมีผิดพ้องหมองใจกันถึงโกรธเคืองแตกร้าวกันไป เพราะเหตุแม้เพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็มี ทั้งนี้ไม่อดออมถนอมน้ำใจกัน ไม่เปิดเผยตนแก่กันและกันด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ด้วยความเห็นอกเห็นใจกันและกัน เมื่อผลประโยชน์ขัดกันเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งพอจะทำความเข้าใจและผ่อนยอมกัน

ได้ ไม่ยอมทำความเข้าใจกันไม่ยินยอมกัน ต่างถือทิฏฐิมานะความถือตัวเข้าหากัน เมื่อเป็นเช่นนั้นความสุขจะมีมาแต่ไหน สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้โปรดประทานพระบรมพุทธานุญาต ให้ภิกษุสงฆ์กระทำปวารณากันนี้ ก็เพื่อให้ภิกษุบริษัทเป็นไปด้วยเรียบร้อย แต่เมื่อพระพุทธศาสนาได้สืบต่อเรื่อยมาจำนวนภิกษุมีมาก ที่ขาดความละอายใจต่อพระธรรมวินัยก็มีมาก จึงเป็นเหตุให้มีเรื่องอันไม่น่าจะมีในสังฆมณฑลบ้างเป็นธรรมดา ทั้งนี้เพราะความบกพร่องอันมีอยู่ในวิสัยแห่งปุถุชนสามัญ ฯ

เพราะฉะนั้น กัลยาชนคนดีงาม หรือสัชชนบุคคลบุคคลที่รู้จักละอายมีหิริโอตตัปปะ เมื่อประพฤติตนเป็นไปด้วยเรียบร้อย ย่อมจะได้รับความสุขผิดกับปุถุชนคนมีกิเลสหนา ซึ่งไม่พยายามที่จะบำราบกิเลสให้เบาบางลง ก็ย่อมจะได้รับความทุกข์โทมนัสเดือดร้อนเพราะชิงดีชิงเด่นอิสสาริษยากัน เป็นเหตุให้เกิดความ

เดือดร้อน ไม่สงบสุขดังที่ปรากฏอยู่ ๆ อันธรรมดาบุคคลที่เกิดมาย่อมมีไฟอยู่ในตน ซึ่งเป็นไฟเผาลนอัธยาศัยของตนให้เร่าร้อนอยู่เป็นนิตย์ อันเป็นหน้าที่ของคนดีจะต้องพยายามดับ จะต้องพยายามบรรเทาให้เบาบางไป ไม่ใส่เชื้อหรือเพิ่มเติมเชื้อให้กระพือฮือโหมไหม้เผามากไป ไฟบางอย่างคือไฟที่เกี่ยวเนื่องด้วยการปฏิบัติกับบุคคลทั้งหลาย ดังที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแสดงทิศ ๖ ว่า บุตรธิดากับมารดาบิดาจะต้องปฏิบัติต่อกันอย่างนั้น ศิษย์กับครูจะต้องปฏิบัติต่อกันอย่างนั้น ในที่บางแห่งพระองค์ตรัสว่าเป็นไฟเหมือนกัน เพราะถ้าไม่ปฏิบัติไม่ถูกเรื่องย่อมจะเดือดร้อนหาความสุขสบายมิได้ แต่ถ้าปฏิบัติถูกเรื่องย่อมจะสำเร็จประโยชน์สุขได้เป็นอันดี ประดุจไฟธรรมดาที่เป็นอยู่นี้ ย่อมจะให้สำเร็จประโยชน์ในการหุงต้ม ในการให้แสงสว่าง เป็นการให้ประโยชน์เป็นอันมาก ถ้าไม่มีไฟก็จะอยู่ไม่ได้ แต่ถ้าบุคคลไม่มี

สติสัมปชัญญะประมาทเลินเล่อยกพร่องไป ไฟนั้นก็จะสังหารเผาผลาญทรัพย์สมบัติให้พินาศย่อยยับไป หรืออย่างที่มีคนเจตนาร้ายเอาไฟไปจุดกันเข้า ก็ย่อมจะเดือดร้อนแก่บุคคลทั้งหลาย เพราะฉะนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า แม้บุคคลที่ต่างเกี่ยวเนื่องกันอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ก็ชื่อว่าเป็นไฟแก่กันและกันเหมือนกัน เพราะต้องปฏิบัติต่อกันและกันให้ดีจึงจะสงบสุข ถ้าไม่เช่นนั้นก็จะเผาลนกันและกันให้เร่าร้อนได้เหมือนกัน ประดุจมีไฟไว้หุงต้มอาหารและให้แสงสว่าง ถ้าปฏิบัติไม่ดีย่อมจะเป็นไฟเผาบ้านเผาเรือนให้ได้ความเดือดร้อน ฉะนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสแสดงไฟไว้หมวดหนึ่ง ว่ามี ๗ ประการ ดังพระพุทธภาษิตบรรหาร ที่ยกขึ้นไว้เป็นอุเทสบทเบื้องต้นว่า "*สตฺติเม ภิกฺขเว อคฺคี*" แปลว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฟเหล่านี้มีอยู่ ๗ กอง คือ

๑. *ราคคฺคิ* – ไฟคือราคะความกำหนัดรักใคร่

๒. *โทสคคิ* — ไฟคือโทสะความประทุษร้าย
ริษยาอาฆาตกันและกัน

๓. *โมหคคิ* — ไฟคือโมหะ ความหลง เขลาเบาปัญญา ประมาท เห็นแก่ตน เป็นประมาณหรือทำตามอารมณ์ตน ๓ นี้เป็นไฟแต่ละอย่าง ๆ ที่จะต้องพยายามดับ ที่จะต้องพยายามบรรเทาให้น้อยให้หมดไปจึงจะได้ความสุข ถ้าปล่อยให้กระพือฮือโหมแล้ว ย่อมจะร้อนไม่มีที่สิ้นสุด ร้อนยิ่งกว่าไฟภายนอกเป็นอันมาก ๆ และถ้ากล่าวไปถึงความปฏิบัติต่อเนื่องกับบุคคลผู้เกี่ยวข้องกันด้วยแล้ว บุคคลนั้น ๆ ก็จะเป็นไฟแต่ละกอง ๆ ได้เหมือนกัน คือ

๔. *อาหุเนยยคคิ* — ไฟที่ควรบูชา ทรงชี้เอามารดาบิดา ที่เป็นพรหมของบุตรธิดาว่าเป็นไฟที่บุตรธิดาจะพึงระวัง

๕. *คหปตคคิ*—ไฟเจ้าเรือน ทรงชี้เอาบุตรภรรยาและบริวารของตน ตลอดจนญาติมิตรสหาย

บ้านใกล้เรือนเคียง ว่าเป็นไฟของเจ้าเรือน คือถ้าปฏิบัติดีก็ให้สำเร็จประโยชน์ ถ้าปฏิบัติไม่ดีก็เป็นไฟเผาให้เร่าร้อนเหมือนกัน.

๖. *ทักขิเณยยคคิ* – ไฟ คือ พระสงฆ์ ผู้ทรงศีลในพระพุทธศาสนานี้ เมื่อตนปฏิบัติดีต่อท่าน รู้จักเคารพนบนอบ รู้จักบำเพ็ญทาน รู้จักทำการดีต่อกับท่านด้วยดี ท่านก็เป็นผู้ที่เรียกว่าเป็นผู้ไปดีมาดี ให้สำเร็จประโยชน์ แต่คนที่ไม่เคารพนับถือ ทำทุกข์โทษให้เกิดแก่ท่าน ชื่อว่าทำไฟเผาลนให้เดือดร้อน ถึงท่านจะไม่ทำอะไรตอบ ก็ชื่อว่าเป็นไฟบาป เป็นไฟทำให้เกิดความเดือดร้อน ทำให้เกิดอันตถพินาศแก่ตนได้ เพราะธรรมดาเมื่อทำใครให้เดือดร้อนแต่เขาไม่เดือดร้อน ย่อมจะเดือดร้อนด้วยตนเอง ฯ

๗. *กฏฐคคิ* – ไฟกินเชื้อไม้ คือไฟธรรมดานี้

ถ้าคนใช้รู้จักใช้ให้สำเร็จประโยชน์ด้วยดีก็ให้สำเร็จประโยชน์เป็นอันมาก จะหุงต้มอาหาร หรือจะได้แสงสว่างเป็นอย่างดี ถ้าใช้ไม่ดีก็จะเผาบ้านเรือนให้ย่อยยับ ฯ

๔ ประการนี้ ก็ชื่อว่าเป็นไฟแต่ละประการ ๆ ฉะนี้ ฯ

ไฟ ๓ ประการเบื้องต้อง คือ ไฟราคะ ไฟโทสะ ไฟโมหะ เป็นไฟที่มีอยู่ภายในใจของบุคคลทุกคน ถ้าปล่อยให้กระพือชื่อโหมไปใหญ่แล้ว ย่อมลนให้เดือดร้อน เผาให้ร้อนไหม้เป็นนักเป็นหนา จะพึงเห็นได้ในบุคคลที่มีความกำหนัดกล้าแสวงหาความมุ่งหมาย ย่อมจะได้พบความเดือดร้อน หรือบุคคลผู้ตกอยู่ในอำนาจของราคะก็เช่นเดียวกัน ฯ แท้ที่จริง เมื่อพูดถึงราคะย่อมจะต้องกล่าวหมายไปถึงโลภะ คือความโลภทะเยอทะยาน ด้วยเพราะโลภะ ก็จัดว่าเป็นไฟได้เหมือนกัน แต่ที่ไม่กล้ากล่าวว่าเป็นไฟ ก็เพราะคนจะไม่เดือดร้อนมากมายประดุจราคะ จึงไม่นับเป็นไฟ

แต่อนุโลมเข้าในหมวดเดียวกัน เพราะความรักใคร่ปรารถนาก็คือความทะยานอยากได้ ความโลภก็คือความทะเยอทะยานอยากได้ ซึ่งเผาลนจิตต์สันดานให้เราร้อน เพราะย่อมแสวงหาด้วยความทะเยอทะยานอยากได้มีประการต่าง ๆ เมื่อไม่เพียงพอย่อมจะประกอบทุจจริตได้นานาประการ ราคะหรือโมหะนี้จึงชื่อว่าเป็นไฟภายในกองหนึ่ง ๆ โทสะความคิดประทุษร้ายต่อกัน บุคคลอยู่ด้วยกันย่อมจะมีความกระทบกระทั่งกันเป็นธรรมดา ถ้าไม่รู้จักยับยั้งไม่รู้จักอดกลั้นย่อมจะไปกันใหญ่ หรือบุคคลบางคนมีไฟคือริษยาไม่ปรารถนาจะให้คนอื่นได้ดี หรือมีไฟพยาบาทโกรธแล้วไม่รู้จักลืมไม่รู้จักหาย แต่พยาบาทปองร้ายเรื่อยไปเช่นนี้ก็ชื่อว่าเป็นไฟภายในอีกกองหนึ่ง ๆ ไฟคือโมหะความไม่รู้ผิดชอบชั่วดีบาปบุญคุณโทษ เห็นแก่ตัวเป็นประมาณ หรือทำตามอารมณ์ของตนเป็นใหญ่ เช่นนี้ก็ชื่อว่าเป็นไฟภายในอีกกองหนึ่ง ไฟภายในทั้ง ๓ กอง

ย่อมเผาอัธยาศัยของบุคคลให้เร่าร้อนเป็นนิตย์ พระพุทธภาษิตจึงมีกล่าวประมวลไฟทั้ง ๓ กองนี้ไว้ว่า

ราคคฺคิ ฑหติ มจฺเจ   รตฺเต กาเมสุ มุจฺฉิเต
โทสคฺคิ ปน พฺยาปนฺเน   นเร ปาณาติปาติโน
โมหคฺคิ ปน สมฺมุฬฺเห   อริยธมฺเม อโกวิเท ฯ

แปลความว่า ไฟราคะย่อมเผานรชนผู้หมกมุ่นอยู่ในกามารมณ์ ไฟคือโทสะย่อมเผานรชนผู้มีจิตริษยาพยาบาทปองร้ายบุคคลอื่น ไฟคือโมหะย่อมเผานรชนผู้หลงไม่ฉลาดในอริยธรรม มืดมัวไปทั่วทิศไม่รู้จักผิดชอบชั่วดีบาปบุญคุณโทษ ฯ เหล่านี้ชื่อว่าเป็นไฟแต่ละอย่าง ๆ ซึ่งร้อนเป็นนักเป็นหนา อันไฟเช่นนี้ต้องพยายามดับ ต้องพยายามชำระล้างให้หมดไปสิ้นเชื้อได้เป็นการดี ต้องพยายามด้วยความสามารถด้วยวิริย-อุตสาหะ จึงจะได้เบาบางบรรเทาคลาย ฯ

อนึ่ง บุคคลผู้อยู่ด้วยกัน ย่อมจะมีกิจธุระอันจะพึงกระทำต่อเนื่องกันเป็นธรรมดา และการกระทำกิจ

ต่อเนื่องกันนั้นจะต้องให้เป็นไปด้วยดี ถ้าไม่กระทำกิจอันต่อเนื่องกันให้เป็นไปด้วยดีแล้ว เช่นมารดาบิดาไม่รู้จักบำรุงบุตรธิดา ปล่อยให้บุตรธิดาเป็นไปตามเรื่อง บุตรธิดาก็จะเสียเด็ก เป็นคนพาลเกเรเสียเด็กไป เลยไม่เป็นบุคคลที่ดีได้ ส่วนบุตรธิดาผู้โตเป็นผู้ใหญ่แล้ว เป็นคนไม่สามารถจะเลี้ยงมารดาบิดาได้ ไม่ประกอบกิจอันควรทำ เช่นนี้ชื่อว่าเป็นบุคคลที่ไม่สมควร เป็นคนทำความผิดแก่ตน คนอื่นรู้คนอื่นเห็นย่อมติเตียนทั่วหน้า และตนเองก็จะรู้สึกไม่สบายใจตนเลย ฉะนั้นความเกี่ยวเนื่องกันนี้ จึงชื่อว่าเป็นไฟ แต่ย่อมเป็นไฟด้วย เป็นคุณประโยชน์ที่ชำระอัธยาศัยให้เย็นสบายเป็นความสุขด้วย เพราะจะต้องประกอบให้ชอบแก่หน้าที่ว่า ควรทำควรมีเพียงไร ๆ ไฟคือความเกี่ยวเนื่องกันนี้ ท่านจัดไว้เป็นหมวดหนึ่ง มี ๓ คือ อาหุเนยยัคคิ–ไฟคือบุคคลที่ควรบูชา ได้แก่มารดาบิดา. คหปตัคคิ–ไฟเจ้าเรือน ได้แก่บุตรภรรยาญาติ

มิตรสหายและบริวารชน. ทักขิเณยยัคคิ-ไฟคือบุคคลที่ควรแก่ทักษิณา ได้แก่ภิกษุผู้ทรงศีลทรงคุณธรรม ฯ

มารดาบิดาย่อมเป็นบุรพการีอันสำคัญยิ่ง ที่บุคคลจะพึงเคารพนอบนบบูชา ท่านได้เลี้ยงมา ได้ให้ความสุขความเจริญมาจนเจริญวัยใหญ่กล้า เป็นผู้มีคุณูปการะเป็นอันมาก ยากที่จะหาผู้เสมอเหมือนมิได้เลย ผู้มีอุปการคุณอื่น ๆ ยังจะมีเป็นสองเป็นสามต่อไปได้ เช่นครูอาจารย์ผู้ให้การศึกษาหรือผู้มีอุปการคุณอื่น ๆ แต่มารดาบิดานั้นจะมิได้ก็แต่เฉพาะคนเดียวเท่านั้น คือ มีมารดา ๑ มีบิดา ๑ ฉะนั้นมารดาบิดาจึงเป็นผู้ควรที่บุตรธิดาจะพึงเคารพสักการะนอบนบบูชา ด้วยนมัสการกราบไหว้ ด้วยเคารพนับถือด้วยความจริงใจ ด้วยการอุปถัมภ์บำรุงเลี้ยงดู ด้วยการช่วยปฏิบัติกิจของท่าน บุคคลผู้ปฏิบัติมารดาบิดาได้เช่นนี้ ย่อมเป็นที่สรรเสริญของคนดีทั้งหลาย ทั้งเทวดาก็ชม ทั้งพรหมก็สรรเสริญ เพราะฉะนั้น มารดาบิดาจึงชื่อว่าเป็นไฟกองหนึ่ง

เหมือนกัน ถ้าบุตรธิดาสนองพระคุณของท่านด้วยความดีแล้ว ท่านก็จะเป็นน้ำอันใสเย็นโสรจสรงให้ความสุขความสบาย ได้ความชื่นบานว่า มีบุรพการีที่ควรเคารพบูชาเป็นอันดี แต่ถ้าปฏิบัติไม่สมควรแล้ว ท่านก็จะชื่อว่าเป็นไฟ ถึงแม้ท่านจะไม่ทำอะไรให้เกิดขึ้น แต่ย่อมเป็นที่ตำหนิติเตียนของบุคคลทั้งหลาย ตลอดจนถึงก่อให้เกิดบาปอกุศลนานาประการ ในฐานที่ไม่ทดแทนคุณท่านผู้มีอุปการคุณ หรือที่ซ้ำร้ายกลับไปลบหลู่บุญคุณของท่านด้วยประการต่าง ๆ เพราะฉะนั้นไฟคือมารดาบิดากองนี้ อันบุคคลจะพึงบำรุงบำเรอให้ดี เท่ากับการบูชาไฟบูชาเพลิงให้รุ่งโรจน์เรืองแสง มารดาบิดาเป็นไฟที่บุคคล ควรบูชาให้รุ่งโรจน์เรืองแสงให้ท่านได้รับความสุขกายสบายใจ ด้วยการประพฤติตนดีซอบ ให้ท่านได้เบาใจว่า มีบุตรธิดาดีเป็นศรีแก่ตระกูลวงศ์ ให้เป็นความสุขความชื่นบานของท่านเข้าในลักษณะพระพุทธภาษิตว่า "*นนฺทติ ปุตฺเตหิ*

ปุตฺติมา" มีบุตรดี ย่อมชื่นบานด้วยบุตร ๆ นี้ชื่อว่าได้บำรุงบำเรอไฟ คืออาหุเนยยัคคิไฟคือบุคคลผู้ควรบูชาเป็นอันดี ฯ

อีกประการหนึ่ง บุคคลย่อมมีความเกี่ยวสัมพันธ์กันและกันในทางครอบครัว มีสามีภรรยากัน มีบุตรธิดาผู้ที่จะสืบสายตระกูลวงศ์ ตลอดถึงบุคคลอื่น ๆ เช่นญาติมิตรสหายและบริวารชน บุคคลผู้เป็นพ่อเหย้าแม่เรือนจะต้องปกครองคนของตนให้เป็นไปดี ไม่เพียงสักแต่ว่าเป็นมารดาบิดาหรือเป็นผู้ปกครองเขา ต้องอุปถัมภ์บำรุง ต้องอุปการะเขาให้เป็นไปดี มีให้เจริญด้วยคุณธรรม และความรู้ความสามารถโดยสมควรแก่สถานะ ถ้าปล่อยปละละเลยไม่อบรมให้เป็นไปดีแล้ว นั่นแลจะเป็นไฟเผาตนให้เดือดร้อน จะพึงเห็นตัวอย่างอยู่ดายดื่น มารดาบิดาที่ไม่ได้อบรมบุตรให้เป็นไปดีแล้ว ย่อมเดือดร้อนเป็นนักเป็นหนา ตลอดถึงภายในครอบครัวของตน ถ้าเป็นบุคคลที่ไม่ซื่อตรง

ต่อกัน ไม่ประพฤติให้เป็นไปต่อกันดีแล้ว ในระหว่างสามีภรรยาก็จะเป็นไฟเผาบ้านเรือนให้พินาศเดือดร้อน หรือบริวารชนญาติมิตรสหายนอกบ้าน บ้านใกล้เรือนเคียง ถ้าไม่ประพฤติดีต่อกันแล้ว ย่อมจะเป็นศัตรูกันและกัน นำความไม่หลับให้เกิดขึ้น หรือไปไหนก็เป็นห่วง เพราะไว้วางใจกันไม่ได้ ล้วนแต่เป็นความเดือดร้อนเป็นนักเป็นหนา ถ้าประพฤติให้ดีต่อกันแล้ว ย่อมเป็นคุณเป็นประโยชน์ เช่นสามีภรรยาซื่อตรงต่อกัน มีบุตรธิดาปกครองให้เป็นไปดี หรือเพื่อนบ้านมิตรสหายบ้านใกล้เรือนเคียง ประพฤติดีต่อกันให้เป็นมิตรเป็นสหาย เป็นกัลยาณมิตรที่ดีงามต่อกันและกัน เช่นนี้ ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความสุข และอยู่ในวงแห่งความสุขด้วย ฉะนั้น ไฟคือบุคคลผู้เกี่ยวสัมพันธ์กันนั้น บุคคลจะต้องบำรุงให้เรืองแสงให้เป็นไปดี ประดุจพราหมณ์บูชาไฟบำรุงบำเรอให้เรืองแสงอยู่ ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุผู้ทรงศีลทรงกัลยาณธรรม

ความดีงามในพระพุทธศาสนา ชื่อว่าเป็นรัตนะดวงหนึ่ง ซึ่งยังความยินดีให้เกิดแก่ประชาชนผู้เลื่อมใส ท่านเป็นผู้เชื่อฟังคำสั่งสอนของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วทรงไว้และปฏิบัติอยู่ และเผยออกให้บุคคลคนอื่นได้รู้ได้เข้าใจ สืบอายุพระพุทธศาสนา จึงควรจะได้รับการบูชา หรือความบำรุงบำเรอเป็นอันดีแห่งกุลบุตรกัลยาณชนผู้มีศรัทธาเลื่อมใสทั้งหลาย ถ้าหากไม่บำรุงบำเรอให้เป็นไปดีและซ้ำร้ายกลับดูหมิ่นเหยียดหยามด้วย ความไม่เคารพสักการะตามสมควรแล้ว ย่อมเป็นภัยเป็นความเสื่อมแก่บุคคลนั้น ท่านกล่าวว่าเป็นบาปเป็นอกุศลแก่บุคคลผู้ไม่บูชาบุคคลผู้ควรบูชา เพราะดูหมิ่นบุคคลผู้ไม่ควรดูหมิ่น เพราะฉะนั้น สมณะหรือภิกษุจึงชื่อว่าเป็นไฟได้ประการหนึ่ง ซึ่งเป็นไฟเผาลนบุคคลให้เร่าร้อน แต่เมื่อบุคคลปฏิบัติกับท่านด้วยดีโดยชอบแล้ว ท่านย่อมจะให้คุณให้ประโยชน์แก่บุคคลทั้งหลายโดยทั่วไป สมดังที่กล่าวสรรเสริญแสดงคุณแห่งพระ-

สงฆ์ไว้ว่า "*อาหุเนยฺโย*" เป็นผู้ควรบูชา "*ปาหุเนยฺโย*" เป็นผู้ควรต้อนรับ "*ทกฺขิเณยฺโย*" เป็นผู้ควรแก่ทักษิณาทาน "*อญฺชลีกรณีโย*" เป็นผู้มีคุณสมบัติที่ควรยกมือไหว้ "*อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส*" เป็นเนื้อนาบุญของโลก ไม่มีเนื้อนาบุญอื่นจะเสมอเหมือน ฯ เพราะฉะนั้น *ทักขิเณยยัคคิ*—ไฟคือท่านผู้ควรแก่ทักษิณา อันบุคคลผู้มีปัญญาได้บำรุงบำเรอให้เป็นไปดีแล้ว ให้รุ่งเรืองแล้ว ย่อมจะเป็นความสุขแก่บุคคลนั้น และจะเป็นประทีปส่องสว่างให้รู้จักทางดำเนินโดยชอบ ถ้าปฏิบัติกับท่านไม่ชอบไม่ดี ย่อมจะเป็นไฟอีกดวงหนึ่ง แต่ก็เป็นไฟที่ให้ทั้งโทษและคุณประโยชน์คือ ถ้าปฏิบัติต่อท่านไม่ดี ย่อมยังความเดือดร้อนให้เกิดขึ้น ถ้าปฏิบัติต่อท่านให้เป็นไปดี ก็ให้ได้คุณประโยชน์อันเป็นที่พึงปรารถนา ฯ

อนึ่ง เมื่อกล่าวถึงไฟแล้ว ย่อมมีไฟอีกประการหนึ่ง ซึ่งเป็นไฟปกติธรรมดาที่บุคคลเราใช้อยู่ ให้ทั้ง

ความอบอุ่นและแสงสว่าง ถ้าบุคคลใช้ไม่ดีย่อมมีโทษ ถ้าบุคคลใช้ให้เป็นไปดีย่อมมีคุณประโยชน์ ฉะนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไฟประการสุดท้าย คือ *คฤหปติ*–ไฟกินเชื้อไม้ คือไฟธรรมดาที่เป็นอยู่ในโลก คือไฟที่บุคคลเราอาศัยใช้กันอยู่นี้ บุคคลเราที่จะดำรงตนดำรงชีวิตอยู่ในโลกได้ ก็ต้องมีไฟเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงให้เกิดความอบอุ่นและอาศัยใช้ให้สำเร็จประโยชน์กิจประการอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก มีหุงต้มอาหารให้สุขให้สำเร็จประโยชน์ในการบริโภค และมีให้แสงสว่างเป็นประทีปสำหรับที่จะส่องให้แลเห็นอะไรได้โดยสะดวก อันไฟปกติธรรมดานี้ เมื่อบุคคลรู้จักใช้จึงจะให้สำเร็จประโยชน์ แต่ถ้าผู้ไม่รู้จักใช้ให้เหมาะสมให้ควรแล้ว ย่อมจะเกิดโทษนานาประการ เช่นบุคคลผู้ประมาทเลินเล่อเผลอเรอสติไม่พยายามไม่รักษาให้เป็นไปดีแล้ว ย่อมจะเผาบ้านเผาเรือนให้ไหม้ให้เกิดอนัตถพินาศ ให้โทษเป็นอเนกประการ ฉะนั้นไฟธรรมดานี้ จึงเป็นไฟ

อีกประการหนึ่ง ซึ่งบุคคลจะต้องระวังรักษาดูแลให้เป็นไปด้วยดี ๆ

ไฟทั้ง ๗ ประการเหล่านี้ ย่อมจะให้คุณและโทษได้แต่ละประการ ๆ คือถ้าหากบุคคลปฏิบัติให้เป็นไปในทางที่ดีที่ชอบโดยสมควร ย่อมจะให้คุณเป็นความสุขและเป็นประโยชน์ ถ้าหากปฏิบัติให้เป็นไปในทางที่ไม่ดีไม่ถูกต้อง ย่อมจะให้เกิดโทษเป็นอเนกประการ ส่วนที่สำคัญได้แก่ไฟในภายในตนของตนเอง คือกิเลสมีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น เป็นไฟที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนเป็นอันมาก ไฟประการอื่น ๆ ย่อมอาศัยไฟคือกิเลสนี้ เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เป็นไป จึงเป็นไฟที่เกิดกำลังกล้า บุคคลจะต้องพยายามด้วยวิริยะอุตสาหะเป็นอย่างยิ่ง จึงจะสามารถบรรเทาให้เบาบางไปหรือดับไปได้ในที่สุด ด้วยสติสัมปชัญญะและปัญญารอบรู้โดยรอบคอบชอบแก่เหตุและผล จึงจะสามารถปฏิบัติตนให้เบาบางบรรเทาลงไปทุกที ส่วน

ไฟ คือ บุคคลที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันที่จะต้องปฏิบัติต่อกันตามหน้าที่นั้น ถึงแม้จะเป็นไฟที่เยากว่า แต่บุคคลก็พึงบำรุงบำเรอปฏิบัติให้เป็นไปโดยชอบ พยายามประกอบให้เป็นคุณเป็นประโยชน์ ให้สำเร็จประโยชน์โดยสมควรแก่ความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันนั้น ๆ เป็นมารดาบิดาก็พึงดูแลเลี้ยงดูบุตรธิดาให้เป็นไปด้วยดี มีเมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกขา ให้พอเหมาะพอควร เป็นบุตรธิดาก็พึงเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวที รู้อุปการคุณของมารดาบิดา พยายามประพฤติปฏิบัติตอบสนองพระคุณของท่านตามสามารถตามกำลัง และประการสำคัญก็คือพยายามสร้างตนให้เป็นคนดีเป็นศรีแก่วงศ์ตระกูลนั้นแลเป็นการสำคัญยิ่ง อันจะเป็นที่พอใจของมารดาบิดา อันจะเป็นที่พอใจของท่านผู้มีอุปการคุณทั้งหลาย และบุคคลผู้เป็นพ่อเหย้าแม่เรือนก็พึงอุปถัมภ์อุปการะเลี้ยงดูบุคคลผู้อยู่ในเรือนของตนมีบุตรธิดาเป็นต้น ตลอดจนเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงและ

บริวารชน ก็พึงปฏิบัติบำเพ็ญตนให้เป็นตัวอย่างแก่เขา ให้เขาได้พึ่งพิงพำนัก จะได้ชื่อว่ารักษาเหย้าเรือนให้เป็นไปดี ไม่เช่นนั้นไฟเจ้าเรือนก็จะเผาลนอัธยาศัยจิตใจให้เร่าร้อนหาความสงบสุขมิได้ และควรเคารพนับถือบูชาสักการะคุณพระศรีรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ โดยเฉพาะพระสงฆ์ซึ่งท่านเป็นผู้ทรงพระพุทธศาสนา เป็นผู้สืบต่ออายุพระพุทธศาสนา เพราะท่านเป็นผู้ทรงศีล ทรงกัลยาณธรรมอันดีงามควรแก่การสักการะเคารพนับถือบูชา พึงเคารพนับถือสักการะบูชาให้เป็นไปโดยชอบ จะได้ประโยชน์จากท่าน ซึ่งท่านจะชี้สวรรค์ให้ คือชี้ทางที่จะพึงปฏิบัติโดยชอบ เป็นต้นว่าให้ละชั่ว ประพฤติดี มีจิตใจผ่องใส พ้นจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองใจมีโลภ โกรธ หลง เป็นต้น ตามแนวพระพุทธานุสาสนี ที่เป็นหลักใหญ่เป็นหลักสำคัญแห่งพระพุทธศาสนา ฯ อนึ่ง แม้ไฟธรรมดาที่อาศัยใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ก็พึงปฏิบัติให้เป็นไปดีโดยชอบ อย่า

ประมาท อย่าเลินเล่อ ใช้แต่ในทางที่ถูกที่ควร ถึงคราวก่อก็ก่อ ถึงคราวดับก็ดับ ถึงคราวที่ควรระวังก็ระวังให้เป็นไปด้วยดี อย่าให้ขาดพร่อง มิฉะนั้นก็จะเผาบ้านเรือนให้พินาศ จะหาความสุขสบายมิได้

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสแสดงไฟ ทั้ง ๗ ประการเปรียบเทียบโดยข้ออุปมาอุปไมยเช่นนี้ เพื่อให้บุคคลได้ประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปโดยเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลผู้ครองเรือนมีมารดาบิดาบุตรธิดาและสามีภรรยาเป็นต้น แต่แม้อย่างนั้นภิกษุผู้ทรงศีลในพระธรรมวินัยนี้ เมื่อทราบอยู่ก็ควรจะปฏิบัติโดยสมควรแก่สถานะของตน เช่นไฟหมวดต้นทั้ง ๓ ประการ อันเป็นไฟภายในตนของตน เป็นไฟสาธารณะมีอยู่ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ส่วนอีก ๓ ประการต่อมา คือ บุคคลที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันและกันตามสถานะหน้าที่ ภิกษุสงฆ์ย่อมมีมารดาบิดา และมารดาบิดาท่านเป็นผู้มีอุปการะมาก่อน ย่อมจะต้องปฏิการะ

ตอบสนองพระคุณของท่านให้เป็นไปดี สมควรแก่สภาวะและภิกษุผู้ทรงศีลนั้นเอง ก็จงประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปดี ให้สมกับความที่เป็นผู้ควรแก่การกราบไหว้บูชา จะได้รับความอุปถัมภ์โดยสมควร ให้รุ่งเรืองด้วยศักดิ์ศรี เป็นทางให้เกิดคุณความดีในพระพุทธ-ศาสนา ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็จะได้ประพฤติปฏิบัติอำนวยประโยชน์สุขแก่กันและกัน เป็นการประพฤติต่อกันตามหน้าที่ให้เป็นไปดี เมื่อประพฤติปฏิบัติได้เช่นนี้ ชื่อว่าเป็นผู้รู้จักไฟดี รู้จักใช้ในที่ควรใช้ รู้จักดับในที่ควรดับ รู้จักรักษาในที่ควรรักษา ย่อมจักอำนวยประโยชน์ และความสุขโดยสมควรแก่ความประพฤติปฏิบัตินั้น ๆ ทุกประการ และเป็นการปฏิบัติโดยสมควรแก่พระพุทธานุสาสนีที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแสดงไว้เป็นอันดี ได้ชื่อว่าบูชาสักการะพระพุทธ-เจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ด้วยสักการะบูชาอย่างยิ่ง คือปฏิบัติบูชา มีอรรถาธิบายดังแสดงมา ด้วยประการฉะนี้ ฯ

โลกนี้ และ โลกหน้า

สังคมมนุษย์เป็นไปด้วยดีได้ เพราะอาศัยการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน. ผู้ที่ทำดีไว้ แม้ตายไปแล้ว คนที่ยังเป็นอยู่ก็ระลึกถึงคุณความดีที่เขาได้กระทำไว้แล้ว ตั้งใจทำความดีตามอย่างนั้น จึงมีความก้าวหน้าเจริญยิ่งขึ้นจนถึงที่สุด

ส่วนคนที่มีการสงเคราะห์อนุเคราะห์ มุ่งเอาแต่ประโยชน์ของตน ไม่ตั้งใจทำตามอย่างคนดี ผู้นั้นมีแต่ก้าวลงสู่โลกต่ำ ตายไปก็ไม่มีคนคิดถึง

นายเชื่อ สมกำลัง อดีตทายกวัดกระโดงทอง อำเภอเสนา พระนครศรีอยุธยา เป็นผู้อดทนในการศึกษาและการปฏิบัติ ทั้งแนะนำผู้อื่นตามสมควรในการศึกษาและการปฏิบัตินั้น ทำแบบอย่างที่ดีไว้ให้ระลึกถึง

ข้าพเจ้าในนามเจ้าอาวาสวัดกระโดงทอง ขณะนี้ได้ไปประจำอยู่ ณ วัดไทย พุทธคยา ประเทศอินเดีย โดยบัญชาของทางการคณะสงฆ์ และโดยอุปถัมภ์ของรัฐบาล ได้พยายามและตั้งใจบำเพ็ญกิจวัตรตามควรแก่อุปนิสัยและบารมีแห่งตน กับได้พยายามปฏิบัติอยู่ในสังคหวัตถุธรรม ๔ ประการ คือ ทาน การให้, ปิยวาจา เจรจาอ่อนหวานตามควร, อตฺถจริยา ประพฤติประโยชน์ตามฐานะ และ สมานตฺตตา วางตนสม่ำเสมอ

ด้วยกุศลอนวัชชกรรมนี้ ขออุทิศให้แก่ทายกเชื้อสมกำลัง ผู้ละไปแล้วจากโลกนี้สู่โลกหน้า ขอจงได้ประสบสุขสวัสดิ์ในอุบัติภพนั้นเถิด.

พระครูวิบูลธรรมศาสน์

วัดไทย พุทธคยา ประเทศอินเดีย

๒๘ กันยายน ๒๕๐๔

ร. พ. มหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร พระนคร
นายพินิจ อู่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา ๓/๑๑/๒๕๐๔

0 1 2 3 4 5 6